

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

PB

556

P. B. 556

*Pedagogische bibliotheek
van het N. O. G.*

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

- Joh. Berghuis*, Het opstel voor de volksschool . . . . . f 0,50
- A. M. Bogaerts* en *M. J. Koenen*, Practische Taalstudie. I: Woorden en
Uitdrukkingen . . . . . 7de druk - 1,25
- A. M. Bogaerts* en *M. J. Koenen*, Practische Taalstudie. II: Taal en
Taalstudie . . . . . 5de druk - 1,25
- A. M. Bogaerts* en *M. J. Koenen*, Practische Taalstudie. III: Taalgebruik
en Woordverklaring . . . . . 6de druk - 1,25
- Douwes*, *Renssen* en *van der Veen*, Verstandig schrijven. Oefeningen voor
de hoogste klasse der Volksschool . . . . . - 0,25
- Douwes*, *Renssen* en *van der Veen*, De kleine Wekker. Stijloefeningen voor
de Volksschool. 1e stukje . . . . . 3de druk - 0,20
- Douwes*, *Renssen* en *van der Veen*, De kleine Wekker. Stijloefeningen voor
de Volksschool. 2e stukje . . . . . 3de druk - 0,20
- Douwes*, *Renssen* en *van der Veen*, De kleine Wekker. Stijloefeningen voor
de Volksschool. 3e stukje . . . . . 3de druk - 0,20
- C. F. van Duyl*, Eerste trap van het Taalonderwijs, **A** Eerste stukje:
Taal oefeningen . . . . . 5de druk - 0,25
- C. F. van Duyl*, Eerste trap van het Taalonderwijs, **A** Tweede stukje:
Taal oefeningen . . . . . 6de druk - 0,25
- C. F. van Duyl*, Eerste trap van het Taalonderwijs, **A** Derde stukje:
Taal oefeningen . . . . . 5de druk - 0,25
- C. F. van Duyl*, Eerste trap van het Taalonderwijs, **A** Vierde stukje:
Taal oefeningen . . . . . 4de druk - 0,25

- C. F. van Duyl*, Oefeningen in 't zuiver schrijven van 't Nederlandsch
4de druk f 0,50
- C. F. van Duyl*, Eerste trap van het Taalonderwijs, **B** Eerste stukje:
Stijloefeningen . . . . . 2de druk - 0,25
- C. F. van Duyl*, Eerste trap van het Taalonderwijs, **B** Tweede Stukje:
Stijloefeningen . . . . . 2de druk - 0,25
- C. F. van Duyl*, Eerste trap van het Taalonderwijs, **B** Derde stukje:
Stijloefeningen . . . . . 2de druk - 0,25
- C. F. van Duyl*, Eerste trap van het Taalonderwijs, **B** Vierde Stukje
Stijloefeningen . . . . . - 0,25
- J. L. Ph. Duijser*, Nederlandsche- Taal oefeningen voor inrichtingen van mid-
delbaar onderwijs en Normalscholen . . . . . - 0,25
- J. L. Ph. Duijser*, Theoretisch-practische handleiding bij het onderwijs in
de Nederlandsche taal. 1e Cursus . . . . . - 0,50
- J. L. Ph. Duijser*, Theoretisch-practische handleiding bij het onderwijs in
de Nederlandsche taal. 2e Cursus . . . . . - 0,50
- J. L. Ph. Duijser*, Theoretisch-practische handleiding bij het onderwijs in
de Nederlandsche taal. 3e Cursus . . . . . - 0,50
- J. L. Ph. Duijser* en *G. A. C. van Goor*, Letterkundig leesboek. Bloemlezing
uit de werken van de voornaamste schrijvers der 17e en 18e eeuw - 1,25
- J. J. A. Goeverneur*, Nieuw Fabelboek, met 24 gekleurde platen, 4 deeltjes
9de druk à - 0,90.
- De Groot, Leopold* en *Rijkens*, Nederlandsche Letterkunde. De voornaamste
schrijvers der 4 laatste eeuwen . . . . . 5de druk - 3,90
- Dr. W. L. van Helten*, Kleine Nederlandsche Spraakkunst 5de druk - 1,90
- Dr. W. L. van Helten*, Nederlandsche Spraakkunst, ten behoeve van onder-
wijzers, I, II . . . . . - 3,75
- Dr. W. L. van Helten*, Vondel's taal. Grammatica van het Nederlandsch der
zeventiende eeuw . . . . . - 3,75.
- Dr. W. L. van Helten*, Vaderlandsche-Taalstudie in Nederland . . . - 0,60
- Dr. W. L. van Helten*, Middennederlandsche versbouw . . . . . - 1,90

- Dr. W. J. A. Jonckbloet*, Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde, 6 deelen, ingebonden . . . . . 3de druk f 17,50
- Dr. W. J. A. Jonckbloet*, Beknopte Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde . . . . . 2de druk - 3,75
- M. J. Koenen*, Eerste aanschouwelijk taalonderwijs, Voorlooper van het Nieuwe Taalboek. Gehoor-, Spreek-, Lees- en Schrijfoefeningen 2de druk - 0,25
- M. J. Koenen*, Het Nieuwe Taalboek, Taal-, Stijl- en Dicteer-oefeningen voor de verschillende klassen der Volksschool. Eerste stukje 5de druk - 0,20
- M. J. Koenen*, Het Nieuwe Taalboek. 2e stukje . . . . . 4de druk - 0,20
- M. J. Koenen*, Het Nieuwe Taalboek. 3e stukje . . . . . 4de druk - 0,20
- M. J. Koenen*, Het Nieuwe Taalboek. 4e stukje 1e gedeelte 4de druk - 0,20
- M. J. Koenen*, Het Nieuwe Taalboek. 4e stukje 2e gedeelte . . . . . - 0,25
- M. J. Koenen*, Het Nieuwe Taalboek, Taal-, Stijl- en Dicteer-oefeningen voor voortgezet lager onderwijs en de eerste klasse van normaallessen. Vijfde stukje . . . . . 4de druk - 0,50
- M. J. Koenen*, Het Nieuwe Taalboek, Taal-, Stijl- en Dicteer-oefeningen voor voortgezet lager onderwijs en de tweede klasse van normaallessen. 6e stukje . . . . . 3de druk - 0,50
- M. J. Koenen*, Denken en Schrijven. Steloefeningen in vijf leerkringen voor de verschillende klassen der Volksschool. 1e Stukje . . . . . - 0,20
- M. J. Koenen*, Denken en Schrijven. 2e Stukje . . . . . - 0,20
- M. J. Koenen*, Denken en Schrijven. 3e Stukje . . . . . - 0,20
- M. J. Koenen*, Denken en Schrijven. 4e Stukje . . . . . - 0,25
- M. J. Koenen*, Denken en Schrijven. 5e Stukje . . . . . - 0,25
- M. J. Koenen*, Beknopte Handleiding ten gebruike bij de Steloefeningen in vijf leerkringen . . . . . - 0,50
- M. J. Koenen*, Een kleine Sleutel. Toelichtingen bij 't gebruik van „Practische Taalstudie” I . . . . . - 0,25
- M. J. Koenen*, Zakwoordenboek der Nederl. Taal, in linnen 2de druk - 0,25
- L. Leopold*, Hoofdpersonen uit de geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde. Met 36 portretten . . . . . 2de druk - 4,50

- J. A. en L. Leopold*, Van de Schelde tot de Weichsel. Nederduitsche dialecten in dicht en ondicht. 2 dln. . . . . f 17,50
- M. Leopold*, De nieuwe Aesopus. Groot Fabelboek voor jong en oud. Met 160 platen . . . . . - 7,50
- M en L. Leopold*, Een Sleutel. Rij van oorspronkelijke Prozastukken ter voorbereiding van de studie onzer letterkunde . . . 5de druk - 1,50
- M. en L. Leopold*, Een Sleutel. Rij van oorspronkelijke Gedichten ter voorbereiding van de studie onzer letterkunde . . . 3de druk - 1,50
- Kath. Leopold*, Tooneelstukjes voor kinderen . . . . . - 0,75
- P. Louwerse*, Rijmpjes en vertellingen voor onze kleinen. Vijf prentenboeken met gekleurde platen in groot folio . . . . . à - 1,25
- R. en V. Loveling*, Gedichten, gebonden . . . . . 2de druk - 2,90
- G. W. Lovendaal*, Lied der Liefde . . . . . - 1,50
- Dr. J. C. Matthes*, Regels voor de geslachten en de spelling 4de druk - 0,60
- Dr. J. C. Matthes*, Uit onze beste schrijvers, Leesboek bij het middelbaar en gymasiaal onderwijs . . . . . 2de druk - 1,90
- A. W. Stellwagen*, Proza. Leesboek voor school en huis, gebonden 2de druk - 2,50
- A. W. Stellwagen*, De levende. Taal Een boek voor Gymnasia, Hoogere Burgerscholen en jonge onderwijzers. . . . . 3de druk - 1,50
- T. Terwey*, Nederlandsche Spraakkunst, ten behoeve van inrichtingen van middelbaar onderwijs en tot opleiding van onderwijzers 5de druk - 1,25
- T. Terwey*, Korte Nederlandsche Spraakkunst . . . . . 3de druk - 0,60
- T. Terwey*, Oefeningen bij de Korte Nederlandsche Spraakk. 2de druk - 0,60
- W. J. Wendel*, Schets van de geschiedenis der Nederlandsche letteren 3de druk - 1,00

6

DE

EERSTE TRAP VAN HET TAALONDERWIJS,

DOOR

C. F. VAN DUYL,

LEERAAR AAN DE KWEESCHOOL VOOR ONDERWIJZERS TE GRONINGEN.

A

TWEEDE STUKJE. — TAALOEFFENINGEN.

ZESDE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1886.

.....
Stoomdrukkerij van J. B. Wolters.
.....

450650

V O O R B E R I C H T.

Aanvankelijk had ik het voornemen, den derden en vierden trap in één stukje te vereenigen. Daardoor kreeg het tweede stukje eene te groote uitbreidheid, zoodat ik besloot van deze beide trappen afzonderlijke stukjes te maken. Het werkje zal nu niet — zooals aanvankelijk het plan was — met *drie*, maar met *vier* deeltjes compleet zijn.

v. D.

VOORBERICHT VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

Bepaalde aan- of opmerkingen zijn me tot nu toe niet geworden. Alleen heb ik er voor gezorgd, in dezen tweeden druk tegemoet te komen aan het verzoek van sommigen, om geene buigingsuitgangen te verwaarloozen, wat, ook naar mijn oordeel, de bruikbaarheid van het werkje voor de lagerschool vermeerderd. Voor 't overige zijn geene veranderingen aangebracht.

v. D.

VOORBERICHT VOOR DEN DERDEN EN VIERDEN DRUK.

Dit 2e stukje heeft, zooals men bij 't gebruik bemerken zal, eenige uitbreiding ondergaan. Het aantal oefeningen over de verschillende naamvallen is vrij wat vermeerderd. Ik meen te mogen gelooven, dat deze vermeerdering eene verbetering is. Overigens is de inhoud in hoofdzaak dezelfde gebleven.

GRON. Nov. '82.

v. D.

VOORBERICHT VOOR DEN VIJFDEN EN ZESDEN DRUK.

De vijfde en zesde druk zijn, wat voor het gebruik zeker wenschelijk is, gelijk aan den vierden.

GRON. Juni '84 en Jan. '86.

v. D.

DERDE TRAP.

Meervoudsvorming.

Men schrijft eene zachte heldere o en e, waar deze klinkers met de onvolkomen o en e afwisselen.

(Behandeling als voren).

1.

Het *bevel* van den *koning* werd uitgevoerd. Het *kanonschot* kon zeer ver gehoord worden. Het *hol* van den *wolf* is door den *jager* gevonden. Het *gebed* van den *zicke* werd verhoord. Het *slot* van den *koffer* moet gemaakt worden. Het *spel* werd door het *kind* voortgezet. De *weg* is des zomers stoffig. Het *kerkhof* ligt buiten de *stad*. Het *lot* kost *eenen* gulden. Het *gebod* zijner ouders mag geen *kind* overtreden.

2.

De *ra* van het *schip* is gebroken. De *vla* van den *banketbakker* is lekker. Er is *éene* *Anna* in onze familie. Onze *Maria* is gelukkig geweest. De *echo* kan heel duidelijk gehoord

worden. Het *vleesch*, waarvan wij geproefd hebben, was malsch. Ons *vloerkleed* moet vernieuwd worden. Het *kleed* maakt den man. Het *blad* van mijn *boek* is verloren gegaan. Het *blad* van den *beuk* kan rood zijn. Het *been* van den *matroos* was gebroken. Het *been* is door den *hond* afgekloven.

Geslacht.

- Mannel.** zijn de namen van mannen, van mannelijke dieren, van boomen (linde, spar, vr.), van munten (kwartje, dubbeltje, onz.).
- Vrouwel.** zijn de namen van vrouwen, van vrouwelijke dieren, van vaartuigen (driemaster, mann.).
- Onzijdig** zijn de namen van jongen van dieren (bigge, vr.), stofnamen (de meeste), verzamelwoorden (vele).

Behandeling als No. 41 (zie 1e stukje).

3.

De os loopt in de wei. Ik hoor —. Daar vaart eene sloep. Waar is —? Oom heeft een veulen. Waar is —? De vorstin is eene groote dame. Kent gij —? In onzen tuin staat een eik. Ziet gij —? De rijksdaalder valt op den grond. Waar ligt —? Waar is Johanna? Ik zie —. Kent gij mijnen broeder? Ik ken —. De bok is köppig? Sla —. Goud is duur. Waar vindt men —? Gaat gij mee naar het bosch? Waar ligt —? Onze geit is op den loop gegaan. Waar is —?

4.

Er is eene schuit omgeslagen. Waar ligt —? In den stal

staat eene koe. Waar staat —? Op den zolder ligt oud ijzer. Verkoop —. Ons kalf is vet. Verkoopt gij —? De koopvrouw gaat voorbij. Roep —. Onze prins is gestorven. Wanneer begraaft men —? Er staat eene linde voor ons huis. Waar staat —? De doffer zit op ons dak te kirren. Hoort gij —? Wat is er een volk op de been! Ziet gij —? Staal is hard. Waarvoor gebruikt men —? Onze bigge ligt in het hok. Waar ligt —?

5.

Hier is een gulden. Neem —. In het bosch staat een roode beuk. Ik ken —. De haan kraait. Wanneer kraait —? Onze metselaar heeft een nieuw huis gekregen. Waar woont —? De spar is hooger dan de eik. Hoe hoog is —? Ik heb eenen cent gekregen. Geef mij —. De soldaat is gewond. Wie geneest —? De tjalk ligt met steenen geladen in de haven. Waar ligt —? Haal wat zand. Waar verkoopt men —? De leeuwin is sterk. Zijt gij bang voor —? De schipper gaat onder zeil. Gaat gij mee met —?

Mannel. zijn de namen van werktuigen op er en el (griffel, vr.); ook de woorden, die uitgaan op em, lm, rm (scherm, onz.).

Vrouwel. zijn de woorden, die uitgaan op: ij, ei, de, te, uw (vrede, m., einde, onz.).

Onzijdig zijn de verkleinwoordjes; ook de woorden, die uitgaan op sel (stijfsel, vr.).

6.

De worm kruipt op den grond. Waar ziet gij —? Deze

pastei is lekker. Hoe vindt gij —? Zie eens door mijnen verrekijker. Geef mij —. De brasein zwemt in de rivier. Vang —. De koude is dezen winter groot. De arme menschen voelen —. De oorlog is bijna gedaan: de vrede komt spoedig. Maar wanneer komt —? Wat raast de storm! Hoort gij —? Dat is geene lichte karwei. Onze timmerman verricht —. In die straat staat de bakkerij van mijnen oom. Waar staat —?

7.

Ik heb van den tuinman een boompje gekregen. Waar plant gij —? Dat baksel is mislukt. Lust gij —? De klepel is uit de klok gevallen. Daar ligt —. Neem den snuiter van de tafel. Waar ligt —? Ons scherm voor het vuur is op nieuw beplakt. Hoe vindt gij —? Onze gieter is zoek. Waar is —? Daar ginds is eene hoogte. Ziet gij —? De zwaluw vertrekt. Daar vliegt —.

8.

Uwe schaduw valt op den muur. Waar ziet gij —? Onze knecht woont in een net huisje. Waar staat —? De sleutel is verloren. Zoek —. Houd mij in het donker bij den arm vast. Waar is —? De stijfjel is tegenwoordig duur. Hoe duur is —? Och, wat een klein schepsel! Waar is —? De timmerman heeft zijnen beitel geslepen. Hoe scherp is —? Daar drijft een stroohalm op het water. Grijp —. Het plaksel is losgegaan. Waarmee plakt gij —? Piet heeft zijn boekje verloren. Daar ligt —. De klopper van de deur is stuk. De timmerman maakt —.

Eerste en vierde naamval.

Onderwerp, Gezegde en Voorwerp. Hun naamval.

De woordjes: op, onder, bij, in, door, met, van, tegen heeten voorzetsels.

Een zelfst. nw., waarvoor een voorzetsel staat, staat altijd in den vierden naamval.

Mannel. enk.	}	1. de, een, die, mijn, zijn, haar, hun, onze, welke, enz.
		4. den, eenen, dien, mijnen, uwen, zijnen, haren, hunnen, onzen, welken, enz.

9.

. Onderwerp.

Mij— vader gaat wandelen. Di— man is koning. Welk— timmerman maakt de deur? D— eik is hoog. Di— rijksdaalder is blank. Daar is u— vader. On— tuinman is eewerkman. Zij— broeder wordt soldaat. Hu— oom is vertrokken. Den haan plukte on— knecht. Welken leeuw schoot d— jager? Mij— arm is gebroken. Waar is on— knecht? Daar gaat eeschelm naar de gevangenis. Hoeveel kippen heeft di— boer? Vangt d— jager den leeuw of krijgt d— leeuw den jager? Waar is di— leeuw?

10.

Gezegde.

Die man is on— neef. Dat geldstuk is ee— gulden. Ik blijf u— vriend. Deze heer wordt mij— oom. Dat werktuig is ee—

vijzel. Jan is hu— broeder. Dit geldstuk is d— gulden van mijn zusje. Mijn buurjongen wordt d— baas van de klasse. Een bedelaar is ee— mensch; een koning is ook ee— mensch. De timmerman blijft on— buurman. Een vrek is gee— verkwister. Die soldaat is gee— lafaard. Deze jongen wordt ee— bedrieger. Welke heer is u— onderwijzer?

11.

Voorwerp.

Ik bemin mij— vader. Ziet gij di— os? Jan vond ee— gulden. Dit meisje bedriegt ha— oom. Deze soldaat vervolgde d— vijand. De knecht brak on— beitel. Deze kinderen verwachten hun— oom. Wij straffen ieder— leugenaar. Mijne moeder ontmoette zij— grootvader. De blikslager maakt onz— gieter. De bliksem trof die— eik. De poelier plukte ee— haan. Vader riep d— schipper.

12.

Welk— man ziet gij? Die— rijksdaalder vond mijn broeder. Dez— beuk heeft de boschwachter geveld. Gee— cent heb ik hem gegeven. Ee— os kocht de slager. Mij— grootvader heb ik geroepen. Dez— emmer wierp de jongen omver. Hun— buurman hebben zij bedrogen. Ieder— vijand joegen wij uit ons land. Dez— gulden heeft hij mij nog niet betaald.

13.

Vierde naamval na een voorzetsel.

Dit tuig is van u— bok. Onze doffer zit in d— eik. Met d— klopper klopt men. De paal viel tegen mij— arm aan. De

krijgsman verbergt zijn gelaat onder zij— helm. De vlieg zat op ee— os. Met die— hamer slaat men ee— spijker in het hout. Bij welk— koopman koopt gij ee— beitel? Ziet gij onz— tuinman wel met zij— vader? De vader van d— tuinman woont naast onz— oom. Met mij— oom heb ik gisteren gewandeld. Waarom gaat gij niet naar u— broeder?

14.

Onderwerp en gezegde.

Is d— man u— vriend? Mij— vader blijft mij— beste vriend. Dez— werkman wordt onz— tuinman. Ee— eik is ee— boom. Die— kleermaker is gee— verkwister. Hu— broeder wordt gee— soldaat. Ied— soldaat is gee— held. Ha— grootvader was on— oom. Hu— oom werd ook mij— oom. Die— generaal is zij— vader. De— voerman was gee— held.

15.

Onderwerp en voorwerp.

Kent u— neef di— man? De— snuiter heeft onz— knecht laten vallen. Welk— hamer heeft hu— broeder gebroken? Ied— vreemdeling kent uw— oom niet. Ziet dez— jongen d— wasen van d— ketel? Zij— helm zette d— krijgsman op het hoofd. Dez— gulden heeft dez— koopman u niet betaald. Di— driemaster bracht d— loods de haven uit.

16.

Gemengde oefeningen.

Mij— oom vindt ee— gulden. De— beuk zag mij— broeder in het bosch en niet de— eik. On— knecht geef mij ee—

stuiver. Di— kastelein roept de— reiziger. Hu— timmerman heeft zij— hamer verloren. De meid haalt u— blaker. Ziet gij die— halm op het veld? D— leidekker viel en brak ee— arm. Haal spoedig ee— dokter. Waar woont d— voerman? Welk— voerman meent gij? Ik meen d— voerman van onze tante. D— soldaat schoot zij— generaal dood. Men heeft di— soldaat daarvoor gestraft. Welk— soldaat heeft dat gedaan en welk— soldaat heeft men gestraft? Schoot d— soldaat d— generaal dood of d— generaal d— soldaat?

17.

Met d— hamer sloeg dez— knaap zij— vriend op d— arm. Onz— beuk staat achter in d— tuin. (*m.*) Welk— generaal is door onz— koning met ee— degen (*m.*) vereerd? In den nood kent men zij— vriend. Door d— tuin liep ee— knaap. Het wapen van d— koning staat op dez— cent. Wordt u— broeder soldaat? Mij— broeder blijft bij on— buurman: hij wordt timmerman. Ziet di— jongen dez— beuk niet? Met d— stamper stampst dez— apotheker kruiden in d— vijzel. Voor ee— gulden kan dez— bedelaar gee— mantel (*m.*) koopen.

18.

Goed nadenken bij deze oefening.

Dez— leeuw doodde di— jager. D— soldaat vervolgde de— vijand. Di— jongen vond zij— vriend. Ieder— raad van zij— vriend neemt hu— broeder aan. Dez— weesjongen nam d— heer als zijn kind aan. Welk— soldaat kende d— generaal

niet? Welk— vreemdeling zocht u— oom? De— ondankbare man vergeet zij— weldoener. Dez— vader heeft zij— zoon niet lief. De— vader bedroeft d— zoon. Kent ieder— knaap zij— plicht (*m.*)? D— wolf jaagde d— hond van dez— jager voor zich uit.

19.

Vrouw. Enkv.

(De onderwijzer geve als boven de vormen voor den 1en en 4en naamval.)

Onderwerp en gezegde.

Dez— peluw ligt zacht. Mij— moeder heeft mij lief. Dez— dame is mij— zuster. U— schaduw valt op den muur. Waar blijft onz— naaister? Welk— linde staat voor uwe deur? D— warmte zet alle stoffen uit. Welk— vrouw is u— dienstmeid? Is d— stijfjel al gaar? Di— vrouw is ee— slavin. Hu— begeerte was groot. Wat is u— begeerte? Dit vaartuig is ee— bark. Onz— sloep is weggedreven. Zij— pocherij beduidt niet veel. Di— hitte heeft vele menschen ziek gemaakt. Mij— griffel is spits. Ied— bedriegerij wordt eenmaal ontdekt.

20.

Voorwerp.

Kent gij di— zangster? Welk— linde heeft men omgehouden? Waar ziet gij mij— moeder? Kunt gij di— warmte uitstaan? De schipper heeft hu— sloep gered. Di— griffel heeft bijna gee— dikte. Waar hebt gij d— bigge gezien? Ik lust dez— pastei niet. De wind heeft di— spar ontworteld. Gisteren heeft mijn broeder uw— zuster ontmoet. Wij zoeken d— schaduw. Uw werk heeft gee— waarde. Hij vergeet zij— belofte. Welk— belofte heeft hij vergeten?

Onderwerp, voorwerp, 4e nvl. na voorzetsels.

Met d— baker heb ik gisteren onz— tante bezocht. Ee— kindermeid wandelde met u— zuster. Hun— grootmoeder heeft ee— schoonmaakster gehuurd. Welk— grootte had dez— linde? In d— schaduw zat ee— dame. Di— gravin is met ee— brik van Engeland gekomen. Op ee— hoogte zag mij— zuster ee— leerlooierij staan. Door d— hitte smolt onze kaars. Zij— armoede kent iedereen. Door d— dikte en d— zwaarte van den last brak het touw. Onz— koningin heeft ha— belofte gehouden. Met ee— griffel schrijft mij— moeder op mij— lei. (v.)

Gemengde oefening.

U— waschvrouw is on— schoonmaakster. Ik houd niet van di— bedriegerij. Dez— touwslagerij behoort aan mij— tante. Hu— koe geeft weinig melk. Ziet gij daar di— geit? Ee— duif wilde ik nog wel hebben. U— zuster is zoo wat van mij— lengte. Onder d— linde zit mij— moeder thee te drinken. Ik lust ha— pastei niet. Men moet medelijden hebben met d— armoede. Ik heb genoeg van u— bedriegerij. Zij— bigge begint al aardig te groeien. Hu— moeder is ee— brave vrouw. Zij— zuster gaat met d— kippen naar bed. Op di— kof wappert eene vlag. Bij zulk ee— warmte zit het aangenaam in ee— schuit. Di— aak heeft ee— groote breedte. On— meid schudd d— peluw op van d— zieke. Ee— prinses is ee— groote dame. Op dez— hoogte vindt men het nest van ee— zwaluw. Legt u— kip nog eieren? De boer heeft ee— fraaie merrie. Bij d— spar staat ee— linde. D— linde verkwijnt door d— droogte.

Onz. Enkv.

(Zie No. 19.)

23.

Maak d—kalf aan h—touw vast. H—goud is ee—duur metaal. De vijand versloeg on—leger. In u—huisje is geene plaats meer. On—baksel is mislukt. In h—hutje van d—armen man is maar ee—kamertje. Mij—vader wandelt onder h—geboomte. Zij—kind is ziek geworden. Maak u—pluksel van d—linnen. Ik zag ee—lampje voor h—venster. Van h—ijzer maakt men vele dingen. D—houthakkers hakken d—bosch om.

Meerv. (1. de, die, mijne, enz.
) 4. de, die, mijne, enz.

24.

D—soldaten grepen d—roovers in het bosch. Mij—ossen heb ik verkocht. Di—koningen worden bemind door hu—onderdanen. Van welk—koningen spreekt gij? On—armen hebben wij noodig bij het werken. D—guldens en d—rijksdaalders moet gij in den zak steken. Met welk—vrienden reizen u—broeders. Bij on—ooms zagen wij u—neefs. Di—beuken worden omgehakt en men zal ook di—eiken en dez—populieren verkoopen. Roep ha—broeders. Waar zijn ha—broeders? Ik zie d—hamers van d—timmerlieden niet. Met hu—stampers maken d—koks de beschuiten fijn in hu—vizels. Di—slagers hebben gisteren on—rammen geslacht.

25.

Houd op met u—plagerijen. Mij—nichten gaan naar u—

tantes. Di— stoombooten varen snel. Ziet gij d— zangeressen en d— tooneelspeelsters wel? Di— vrouwen zijn on— naaisters. Zij— hennen leggen goed. Dez— lekkernijen bederven de maag. D— leeuwinnen zijn opgesloten naast d— wolvinnen. Zij holden voort langs d— hoogten en d— laagten. Di— karweien zijn zwaar. Hu— barken zijn zwaar geladen. Waar ziet gij di— barken?

26.

D— veulens dartelen in de weide. Ziet gij d— kapsels van on— zusters? U— lammeren zien er goed uit. Dez— knaapjes willen hun werk niet afmaken. Dan zal men d— knaapjes straffen. Hu— kuikens zijn pas uit den dop gekropen. Welk— gebergten kent gij al? Neem d— deksels van d— ketels af. On— broertjes hebben on— boekjes verscheurd.

27.

Onderwerp en Voorwerp.

Woorden van alle geslachten.

Enkel- en Meervoud.

Ee— slootgraver benijdt misschien ee— keizer; maar ee— keizer is niet altijd zoo gelukkig. Dez— zeeman heeft d— slavin uit d— slavernij verlost. On— baksel is mislukt. Ik geef gee— stuiver voor d— kalf; on— kalf is veel vetter. Hoe vindt u— oom mij— behangsel? Aan de goot van het dak van onz— vischvrouw heeft ee— zwaluw ha— nest gemaakt. Dez— pijnboom kon mij— zuster al in d— verte zien. D— pluksel legde d— geneesheer op d— wonde van mij—

vader. U— kuikens zag onz— buurman gisteren in zij— tuin loopen. Snoeien u— tuinlieden dikwijls deze boompjes? Di— karwei kon ied— werkman niet zoo spoedig verrichten. Hun— veulens vonden zij aan den overkant van d— sloot (r). U— behoeften zijn veel te groot. Hebt gij dez— tooneelspeelster reeds ontmoet? U— huisje heeft dez— pakjesdrager niet kunnen vinden. D— meisjes heeft d— omroeper niet gehoord. Zij had d— stuiver gevonden.

Herhaling.

28.

Gisteren zag ik d— soldaat vertrekken. Hij had zij— ransel op den rug, ee— keteltje op den ransel en zijn geweer in d— arm. Di— soldaat ging naar — leger. Ik zag d— vader en d— moeder van d— jongen schreien. Ook zij— zusters en zij— broeders vergezelden hem. Eindelijk kwamen zij bij d— eik die aan — einde van den straatweg staat. Daar verlieten d— vader en d— moeder hu— zoon. Ook keerden d— zusters en d— broeders terug. On— soldaat kwam weldra bij de rivier. Daar moest hij overvaren met ee— boot. Aan d— overzijde van — water stond reeds — leger met d— generaal aan het hoofd. D— generaal bereed ee— fraaien hengst. Di— hengst was ee— schimmel. Het was ee— mooi gezicht. Men zag d— soldaten hunne geweren poetsen. H— ijzer en h— koper glom als zilver en goud. Ik bemerkte ook ee— krijgsman met ee— helm op. Hij snoefde en pochte verschrikkelijk op zij— heldendaden. Men luisterde niet veel naar zij— snoeverij en zij— pocherij. H— leger lag dicht bij — bosch in d— schaduw.

Maar ee— goed soldaat moet ook d— warmte kunnen verduren en niet bang zijn voor zij— vijanden. Spoedig komt er ee— einde aan de rust. Dan moeten on— krijgslieden d— vijand opzoeken en met di— vijand vechten. Soldaat zijn is niet altijd ee— mooi baantje.

Werkw. Stam. Verl. deelw. d, t ('t kofschip), en. Bij sterke werkw., waarin men de klanken o en e hoort, schrijft men in de opene lettergrepen steeds eene zachte heldere o en e (loopen, stooten, heeten). Hoort men in zulke werkw. den klank ij, dan schrijft men nooit ei (scheiden).

29.

Jan heeft zijne les (leeren). De hond heeft den ganschen nacht (blaffen). De timmerman had het hout (hakken). Hebt gij dit boek al (lezen)? De dieven hebben onze appelen (stelen). Wat hebt gij hard (loopen). De brand heeft de menschen uit den slaap (schudden). Onze meid heeft eenen emmer met water (putten). Mijn broeder heeft zijnen neus (stooten). Waarom ben ik niet eerder (wekken)? Die leerling heeft meer (spelen) dan (blokken). Wij hebben (genieten) van alles, wat op de tafel stond. Hebt gij naar den kunstenaar (kijken)? De schipper heeft zijne zeilen (strijken).

30.

De storm heeft den ganschen nacht (razen). De luchtbol had wel een uur boven de stad (zweven). Wanneer heeft die man (leven)? Moeder heeft onze kousen (mazen). Met Mei zijn wij (verhuizen). Onze grootvader is geheel (vergrijzen).

Waarom heeft die jongen toch zoo (beven)? Waar staat gij naar te k—ken? De schipper is bezig de z—len te str—ken. Mijn vader en zijn broeder gel—ken elkander volkomen. Kan die hond ook b—ten? Ja, hij heeft gisteren mijnen oom nog geb—ten. Wij moeten thans van u sch—den.

31.

Hij heeft ons wat op den mouw gespel—. Heeft uw broertje dat woord goed gespel—? Wij hebben heerlijk geg—ten en gedronken. Het bier heeft geschuim—. Waarom hebben uwe koeien zoo geloei—? Het gras in de weide is maar weinig gegroei—. Wij hebben te lang gel—pen. De zieke heeft al veel gel—den en nog moet hij verschrikkelijk l—den. De jager heeft mis gesch—ten. Hebt gij de kaars al gesn—ten. Het gras is gemaai—. 't Heeft vrij wat gesneeuw—. Waarom had uw zusje zoo geschreeuw—? Hare pop was gebr—ken. Toen wij opstonden, hebben wij tot God geb—den en hem gedankt voor Zijne goedh—den. Mijn oom heeft Jan geh--ten.

D I C T E E.

e en o in woorden, van sterke ww. afgeleid.

32.

Maak niet zooveel beweging. Met hunne bogen schoten de wilden verscheidene vogels. Een meter is eene maat. De goten loopen over. Heeft de wever het linnen al geweven? Wij zenden onze gebeden op tot den Gever van al het goede. De hand van den soldaat was bedekt met zweren. Pluk de stekels

van dezen tak af. Vroeger woonden de edellieden in sloten. Op hunne deuren hadden zij sterke ijzeren sloten. Geef mij eene bete broods. De voorlezer bleef midden in het verhaal steken. De soldaat heeft twee schoten gelost.

DICTEE.

33.

d of t?

Wie heeft den beer *geleid*, het draaiorgel *bespeeld*, de poppenkast *vertoond* en op de maat van de muziek *gedanst*? Hebt gij mij *geklopt*? De molenaar had de gerst *gepeld*, de boer had het koren *gedorscht*. Waarom zou die jongen niet *gedurfd* hebben? Hij heeft *gevreesd*, dat hij *bespied* zou worden. Zouden de pillen reeds *gedraaid* zijn? Wij hebben vijf noten *gekraakt*. Jan heeft de paden van den tuin *geharkt*, de bloembedden *gewied*, de boomen *gesnoeid* en verscheidene jonge plantjes *gestekt*. Op de plaats, waar gij nu *gevischt* hebt, hebben wij het gisteren ook *beproefd*; maar wij hebben geen enkel vischje *gesnapt*.

Persoon.

34.

Ik leer— mijne les; gij leer— een versje: hij leer— dansen; zij leer— zingen; de man leer— werken; dat kind leer— spreken; het leer— ook loopen. Gij begie— uwe bloemen. Deze vrouw kook— de aardappelen. Ik lees— het nieuws. Hij speel— met de kat. De boom val— om. Piet schrijf— eenen brief. Onze

oom teeken— fraai. Jan lees— een nuttig boek. Ik slaap— niet lang. Moeder geef— ons eene boterham. De hond dans— op de maat. Piet geeuw—, hij krijgt slaap.

Vul in met goede woorden.

35.

Wij — al ons geld uit; gij — dat arme kind een stuk brood; zij — acht op de lessen van den meester. De kinderen — den bedelaar eenen cent. Wij — u al lang. Zij — een fraai boek. De heeren — te paard. Onze ouders — ons goeden dag. Wij — op de maat. Zij — altijd hunne boeken. De jongens — naar hunne petten.

36.

Het vuur bran—. Gij hou— het touw niet goed vast. Ik snij— mij in den vinger. De honden bla—en; de hazen vlu—ten; de jager vel— zijn geweer en hij doo— er twee. Jan kan niet lezen; hij spel— de woorden nog. Mietje wat doe— gij? Ik spel— mijne jurk vast. Mijn oom wed— om drie gulden, dat het morgen vries—. Hou— gij het er ook voor? Ik laa— het hout op den wagen en mijn vader laa— het er weer af. Wat bie— gij voor dat huisje? Ik bie— er drie duizend gulden voor.

37.

De tuinman hark— en wie— de paden in den tuin. Zie— gij den tuinman. De zeepzieder zie— de zeep in de zeepziederij. Wat bedui— dat geluid? Ik geloof, dat de klok

lui—. De brandspuit spui— het water tot boven de huizen uit. Voe— gij uwe kippen goed? Het groen spru— al uit de boomen. Het paard waa— tot aan zijne knieën in het water. Ik baa— mij elken dag. Moe— ik dat drankje innemen? Wel ja, mijn jongen. Als het niet baa—, het schaa— ook niet.

38.

Moeder win— het garen op. Hoeveel centen win— gij al? De schipper voorspel— veel regen. De meid spel— Mietje het schortje voor. Hij krui— eenen zwaren last voort. De keukenmeid krui— de soep. Waarom schel— gij den armen man uit, die bij u aanschel—? Piet schu— de appels van den boom. Deze schutting schu— onzen tuin af. De jongen baad— zich elken dag in een koud bad; maar het baa— niet veel, hij blijf— toch een morsige jongen.

DICTEE.

39.

Houdt gij van dammen? Mijn broeder damt soms den geheelen avond. Oom Jan dampst uit eene lange pijp. Waarom stapt gij niet over dat slootje heen? Onze kat krabt en bijt. Het bruine paard van den boer stampst op de keien. De koning stamt af van eene aanzienlijke familie. Waar komt gij vandaan? Waarom stompt gij dien armen jongen zoo? Altijd schimpt hij op ongelukkige menschen en hij schaamt zich er nooit over. Die speld schramt mijnen vinger. Die jongen valt in het water en klampt zich aan eenen balk vast. Het vuur vlamt helder.

De natuur verjongt in de lente. Alles zingt en blinkt en springt. Alles lonkt en lacht en pronkt met zijne mooiste kleuren. De visscher vangt eenen snoek; hij hangt al aan den haak. De visscher zingt een liedje er bij; het klinkt mooi. Maar, o wee! daar breekt het snoer. De snoek valt en zinkt weer in het water. Hij verlangt, dat gij mij bedankt.

gt of cht?

Een leeuw heeft veel kra—t. De ma—t van den koning is groot. Ik hoor daar een geru—t. In groote steden ziet men veel pra—t. Komt di—t bij mij. De soldaat ging re—t op den vijand los. De vru—t is zuur, als zij niet rijp is. Bij de bo—t van den weg staat een huisje. Hoe li—t kan men met li—t brand sti—ten. He—t en sterk is dat metselwerk. Die di—ter heeft de ji--t. Mijn gezi—t is zwak.

ALS VOREN.

Wat ze—t gij van die pra—t? De boer ploee—t en e—t, zijn paard zwoe—t en zu—t. Hij ku—t en hij—t als een oud man. Die jongen lie—t en bedrie—t altijd. Waarom klaa—t gij? Gij draa—t nooit eenen last, of gij zwoe—t en zu—t.

De vogel vlie—t door de lu—t. Waarom vlu—t een dief? Hij ze—t, dat uw broeder mandjes vle—t. Als gij te bed li—t, moet gij uw li—t niet laten branden. Er zou li—t brand van kunnen komen. Hij po— op zijn geld; dat is dom. Het meisje rij—t kraaltjes aan een draadje.

Onv. verl. tijd.

(Zwak).

43.

Jan (leeren) gisteren zijne les. De tuinman (schudden) de peren van den boom. De landman (spitten, zaaien en maaien). Mijn broeder (baden) zich verleden week in de rivier. Onze kanarievogel (ruien). De kok (kruiden) de spijzen. De officier (geleiden) de soldaten naar de kazerne. Ons broertje (schreien) gisteren den ganschen dag. De jager (dooden) een prachtig hert en (spoeden) zich er mede naar huis. Hij (zetten) zijn geweer in eenen hoek van de kamer. De stuurman (wenden) het roer. De postbode (schellen) bij onzen buurman aan.

44.

Wat (beduiden) dat geschreeuw? Ik (aaien) de kat en zij (krabben) mij. De storm (loeien), de brand (woeden) fel, de klok (luiden). Alles (branden) af. De knaap (hoeden) de ganzen in de weide en het meisje (putten) water uit de

fontein. De koeien (grazen) in de weide. De schipper (laden) de balen in zijne schuit. Mijn jongste zusje (heeten) Marie.

Hij (verhitten) zich door hard loopen. Jan (bekladden) vroeger altijd zijne schriften.

45.

De man (kruisen) de armen over de borst. Het (suizen) mij in de ooren; het was de wind, die (razen). De jongen (dansen) van blijdschap. Mijn oom (verhuizen) verleden jaar naar Amsterdam. De meid (stoffen) de kamer. Hoe lang (scharven) de timmerman aan die plank? Onze bles (draven), dat het een aard had. Juno sprong hem achterna en (keffen) van plezier. Die nare jongen (twisten) altijd met zijne makkers. Het schot (missen); de jager (gissen), dat hij verkeerd had aangelegd. Het bier (gisten) in de kruik.

Sterke w.w.; zachte heldere e en o.

46

De hond steelt een stuk vleesch, de hond stal een stuk vleesch, de hond heeft een stuk vleesch gestolen.

Doe eveneens met: De onderwijzer beveelt stilte. Hij vergeet zijnen plicht. Ik eet om vier uur. Het ongeluk treft den man. Ik bind den zak vast. Onze knecht vindt een dubbeltje. Iemand schendt zijne belofte. Ik berg mijne kleeren. De

arme man bidt God om uitkomst. Mijne moeder leest een fraai boek. De boom draagt schoone vruchten. De muis bijt in de kaas. Waarom smijt hij den stoel om?

47.

Zelfde oefening.

De ruiter rijdt op den straatweg. Mijne oom geeft den bedelaar een kwartje. De herder scheert het schaap. De wind buigt het riet. Waar vliegt de duif heen? De soldaat sterft aan zijne wonden. De boom valt niet van ééne slag. Hij blaast de kaars uit. Ik loop hard. De boerin melkt de koeien. Waar kijkt die man naar? De speelman strijkt er lustig op los.

Tweede persoon: onv. verl. t.

48

Gij lee— gisteren uwe les niet. Wat wensch— gij nog meer? Waarom poch— gij altijd op uwe rijkdommen? Gij spit— gisteren uwen tuin om. Gij verlich— onzen last. Waarom verrich— gij niet bedaard uw werk? Slach— gij gisteren eene koe? Ik zag, dat gij u baad—. Roei— gij het onkruid uit op uwen akker? Ik vreesde, dat gij u te veel vermoei—. Waarom spoed— gij u niet voort? Gij pluk— de fraaiste bloemen uit mijnen hof. Waar wach— gij op?

Als voren.

49.

Gij (binden) uw paard vast aan het hek. (Strijden) gij mede voor het vaderland? Gij (krijgen) die appelen niet, gij (stelen) ze. (Lazen) gij wel ooit zulk een mooi verhaal? Waarom (rijden) gij te paard. Gij (schenden) het fraaiste boompje in den tuin. Wanneer (verbinden) gij zijne wonden? Gij (zwijgen); waarom (spreken) gij niet? (Rijgen) gij alle kraaltjes aan het snoer? Waarom (bedriegen) gij dien armen jongen?

50.

Ik hiel— het touw vast; waarom hiel— gij het ook niet in uwe handen? Dee— gij dat of dee— hij het? De heer ree— op een woest paard; het was zoo koppig, dat het den toom aan stukken ree—. Ree— gij wel gaarne mee, als het paard zoo wild was? Ik von— het eten niet lekker, hoe von— gij het? Hij verbon— zich, om trouw te betalen; gij verbon— u ook, maar gij ston— altijd met ledige handen, als er geld moest zijn. De boo— werd verkocht. Hij boo— er veel geld voor. Waarom boo— gij er niets voor. Zon— gij mij die vruchten of zon— uw vader ze?

51.

De boeren (zetten) vandaag de koeien op stal: gisteren — zij ze in de weide. Wij (putten) tegenwoordig het water

met eenen emmer; vroeger — wij het met eenen aker. De jongens (schudden) de appels van den boom; eergisteren — zij de pruimen er af. Waarom (bekladden) zij vroeger altijd hunne schriften? — zij ze nog weleens? De hennen (broeden) verleden jaar verscheidene eieren uit, tegenwoordig — zij niet. Wij (zweeten) vrij wat gedurende den afge-loopen zomer. Tegenwoordig — wij niet veel; het is te koud. Allerlei geneesmiddelen hebben wij gedurende onze laatste ziekte ingenomen; maar zij (baten) ons niet veel. Denkt gij dan, dat zij u nu meer — ?

DICTEE.

Herhaling.

52.

Ik heb mij deerlijk den neus gestooten. Waar is de vogel heen gevlogen? Met bogen en pijlen jagen de wilden en hebben ook onze voorouders gejaagd. Hebt gij het hem gevraagd? Wat antwoordde hij? Of heeft hij niet geautwoord? Hoe heeft uw grootvader geheeten? Gij raadt het nooit. Onze dienstmaagd heeft veel kracht. Wij baden tot God om redding uit den nood. Wat baat het, dat men u raadt, als gij er toch niet naar hoort? Waar is het

paard? Het baadt zich in het wed. Ik wed, dat het er al uit is. Wat wedt gij? Behaagt het u hier niet? Waarom stondt gij dan zoo ontevreden te kijken? Gij hebt wel eens blijder gekeken. Daar komt een grijsaard aangesloft. De man heeft al verscheidene jaren geleefd. Hij kan niet best meer loopen. Hoeveel hazen doodden de jagers gisteren? Schudden de meiden gisteren uw bed wel op? Hieldt gij veel van kalfsvleesch? Ik hield er vroeger wel van; maar nu houd ik meer van rundvleesch.

Bijv. naamw.

53.

Uw hond is boos, de mijne is —, maar die van den melkboer is de — van alle honden, die ik ken. Piet is de dwaas— jongen van onze klasse. Gij hebt het spits— potlood. De kras— van al die oude lieden is uw grootvader. Willem is trotsch, Hendrik is veel —, maar Jan is van alle jongens het —. Mijne roos blijft nog het frisch— van alle. Dirk is de mal— jongen, dien ik ken. Dit kalfsvleesch is het malsch—, dat ik in langen tijd geproof— heb. De muis is loos, de kat is —, maar de vos is het —.

Bijv. nw. en zelfst. nw. 1e en 4e nvl.

Mann. enk.

54

1e. NVL.

Onz— oud— tuinman is gisteren gestorven. D— arm— visscher heeft van morgen eene goede vangst gedaan. Zit u— grijs— doffer op het dak? D— hoog— eik is omgewaaid. Mij— goed— oom heeft mij eenen gulden gegeven. Waar is d— nieuw— stoffer? Di— groen— emmer is pas geveerd. Dez— dapper— kapitein heeft de zeeroovers verslagen. D— rood— beuk en d— oud— den staan in eenen hoek van onzen tuin. Daar nestelt ee— zwart— vogel. D— braaf— koning hoopt op eenen langen vrede.

55

1e NVL.

Mij— oudst— broeder is ee— goed— jongen. Die— dapper— soldaat is zij— jongst— zoon. Dez— hoog— eik is

ee— forsk— boom. Die— nieuw— gulden is nog blank.
 Ee— klei— jongen bracht het blijde nieuws. Wie is dez—
 gebrekkig— man. Onz— trouw— huisknecht is ziek geworden.
 Ieder— gehoorzaam— knaap zal zoo iets doen. Hendrik is
 onz— best— vriend. Dat is ee— glimmend— vijzel. Dez—
 grijs— wilg hangt over de sloot heen. Dat is ee— fraai—
 driemaster. Waar is d— arm— soldaat?

4e. NVL.

De slager heeft ee— vet— os geslacht. D— arm— visscher
 hebben wij van morgen gezien. Hebt gij uw— grijs— doffer
 al gevangen? Neen, hij zit in d— hoog— eik. Waarom
 bezoekt gij u— goed— oom niet meer? Ik heb van hem ee—
 nieuw— gulden gekregen. Hebt gij dez— oud— stoffer weg—
 geworpen? Geef ons di— groe— emmer. Dez— dapper—
 kapitein heeft zij— fraai— schoener in den storm verloren.
 Ziet gij daar di— rood— beuk en di— oud— den? Gisteren
 bemerkten wij op hunne takken ee— groot— vogel. De koning
 sloot ee— voordeelig— vrede.

4e. NVL. en 1e. NVL.

Op d— hoog— boom zat ee fraai— vogel. Met di—
 zwaar— stamper verbrijzelde d— oud— knecht van onz—

nieuw— apotheker d— hard— wortel in ee— groot— vijzel.
 Door u— oudst— broeder heb ik het blijde nieuws vernomen.
 Naar de— steil— berg (*m.*) trok d— onvermoeid— reiziger
 met zij— bekwaam— gids. Voor u— blinkend— rijksdaalder
 kan de— arm— man vrij wat brood koopen. Tusschen dez—
 gebrekkig— knaap en tusschen di— vroolijk— jongen is een
 groot onderscheid. Waar is d— jongst— zoon van onz— rijk—
 buurman?

Van ee— hoog— steiger viel di— onvoorzichtig— metse-
 laar. D— vijandelijk— kogel trof d— strijdend— krijgsman.
 D— vurig— strijdhengst werd bereden door d— jeugdig—
 officier. Ee— blinkend— rijksdaalder zag d— arm— jongen
 op den grond liggen. D— gewond— soldaat lag met zij—
 gekwetst— arm onder d— bruin— beuk. D— jong— eik
 begoot ons— oud— tuinman met zij— gevuld— gieter.
 D— terugkeerend— huisknecht liet d— verroest— klopper
 op de deur vallen. D— gekookt— brasem verslond d—
 hongerig— reiziger met gretigheid.

Vrouw. enk.

1e. NVL.

Dez— vlijtig— naaister werkt den ganschen dag. Onz—
 bruin— koe geeft veel melk. Is di— oud— fruitvrouw ge-

storven? Zij— lek— schuit is gezonken. Di— oud— bakkerij is afgebrand. D— hoog— linde staat voor ons huis. D— koel— schaduw is in den zomer aangenaam. D— aanzienlijk— breedte van deze kerk wordt door d— timmerman gemeten. Dez— groot— hoogte belemmert het uitzicht. Ee— geweldig— koude deed alle menschen rillen en beven.

60.

4e NVL.

Dez— vlijtig— naaister ken ik al sedert lang. Onz— bruin— koe heeft men gisteren geslacht. Kent gij di— oud— fruitvrouw? In zij— lek— schuit voer deze schipper naar den overkant. Bij di— oud— bakkerij zagen wij ee— hoog— linde. In d— koel— schaduw rusten wij uit van onze vermoeienissen. Gindsch— kerk heeft ee— aanzienlijk— breedte; maar zij heeft gee— groot— hoogte. Wij voelden ee— geweldig— koude.

61.

1e en 4e NVL.

Ons— lief— tante woont dicht bij d— druk— touwslagerij. Di— arm— jongen heeft ee— hevig— ziekte. Hij ligt hard, ook op ee— zacht— peluw. D— lekker— pastei at di— oud— snoepster geheel op. Met dez— hard— griffel maakt gij krassen op u— nieuw— lei. D— vlijtig— boerin zorgt voor haar— mager— koe en voor 'haar— vet— bigge. Ee— jong— melkvrouw droeg ee— zwaar— emmer met melk.

Mann. en vrouw. Enk.

62.

Mij— oudst— broeder vond mij— jongst— zuster met haar naaiwerk bezig. In d— groen— weide zag d— verschrikt— knaap ee— woedend— os. Hij houdt d— blinkend— lepel boven d— kokend— wasem van d— dampend— ketel. Ee— groen— linde, ee— hoog— spar, ee— bruin— beuk en ee— krachtig— eik zagen wij buigen voor d— woedend— storm. D— forsche eik had ee— geweldig— dikte. Di— stevig— driemaster, dez— nieuw— kof en di— oud— tjalk stuurde d— zeeman tot voor d— nieuw— zeilmakerij van onz— naast— buurman. Voor ee— blank— gulden kocht mij— snoepachtig— neef di— ongezond— lekkernij van d— rondreizend— koopvrouw.

Meervoud.

63.

Dez— sterk— matrozen trekken d— groot— schepen voort met d— dik— touwen, die d— werkzaam— touwslagers gemaakt hebben. Di— ijverig— boeren hebben wij gisteren op hu— vruchtbaar— akkers zien ploegen. Onder d— hoog— populieren stonden d— vreemd— ruiters met hu— vermoed— paarden een oogenblik stil. Di— klein— stuivertjes zijn moeilijk te bewaren. In d— groen— weiden zagen wij d— huppelend— lammeren. Di— zwaar— ijzers kunnen dez— zwak— kinderen niet oplichten.

Onz— bekwaam— timmerlieden hebben di— nieuw— knechten in hunnen dienst genomen. Vergeten dez— ondeugend— jongens de zorgen van hun— goed— moeders? In de munt slaat men d— nieuw— gulden en de blank— rijksdaalders. Hu— zwak— booten sloegen om en verzonken in d— schuimend— golven (*vr.*). Haar— ziek— zuster hebben dez— vreem— dames te Scheveningen ontmoet. Mij— jong— appelboomen zijn door d— hevig— nachtvorsten (*vr.*) van alle bloesems ontbloot. U— uitgestrekt— tuinen hebben van d— geweldig— herfststormen (*m.*) veel geleden.

Spelling.

De uitgangen eelen, eeren, eezen hebben altijd eene scherpe heldere ee. Scherp helder zijn ook de klinkers in lettergr., die door samentrekking ontstaan zijn. De e is zacht in woorden, waar ze met a en i afwisselt.

Kom—ten zijn sterren met staarten. Aan rivieren liggen v—le steden. Struisvogels hebben fraaie v—ren. Die jongen is veel te bl—; hij durft niet spr—ken in gezelschap van anderen. D—ze soldaten dragen l—ren handschoenen. Ik heb het d—zen z—mer dikwijls hooren onw—ren. De vorst zat op eenen prachtigen z—tel. De Chin—zen w—nen in China,

de Portug—zen in Portugal. De sm—den maken bijlen en houw—len. De l—den van dat koninklijk geslacht reg—ren wijs en goed. De h—ren van die kast—len hebben l—ge beurzen. Die predikant maakt mooie pr—ken. D—ze sch—pen lagen gisteren aan g—nen kant van de haven. Wij bewonderden die prachtige natuurtoon—len.

DICTEE.

66.

Bij sommige steden staan vele molens. De boeren schoven de schooven op den wagen, brachten ze in hunne schuren en dorschten daar het koren. In de weide groeit gras, op de heide niet. Om de weiden zijn breede slooten. De bij haalt honig uit de bloem. De moerbeï is eene sappige vrucht. Eene wollen deken geeft veel warmte. De schepen, die op de ree lagen, zaten met ketens vast aan hunne ankers. Die ankers zijn op den bodem der zee bevestigd. Mee is een drank. Bij het zien van al die heerlijkheden zou men eten en drinken vergeten. Als die jongen eene logen vertelt, begint hij dadelijk te blozen. De pannekoek begint al te rijzen. Dat schip strijkt de zeilen, als het door de zijl vaart. Gaat gij dezen zomer ook reizen? Ik heb het stroo in het pakhuis gebracht en de deur gesloten.

Interpunctie.

**Komma tusschen de gelijkgeordende deelen van eenen zin.
Dubbelpunt vóór eene opsomming; id. voor eenen aange-
haalden zin. Aanhalingsteekens.**

67.

In het beestenspel waren vele vreemde dieren apen leeu-
wen wolven en tijgers Zijt gij er al geweest Nog niet
Mijn vader zei gisteren tot ons Gij moogt overmorgen de
beesten gaan bekijken Weet gij de woning van den tuin-
man Hij verbouwt aardappelen kool rapen wortelen en vele
andere gewassen Hij zegt er komt van 't jaar weinig groente
Hoe komt dat Oom zegt wij hebben te veel koude gehad
Winter lente zomer en herfst wisselen elkander geregeld
af De boer moet spitten zaaien ploegen eggen en maaien

Hoofdletters.

**Met eene hoofdletter schrijft men opschriften; bijv.
naamw., die van eigennamen zijn gemaakt;
de namen van het Opperwezen.**

68.

wij lezen uit sneeuwvlokken en mosroosjes aardige lesjes.
boven een er van staat: de os en de ezel. god zorgt als
een liefderijk vader voor al zijne kinderen. gij leest nog
geene fransche en duitsche boeken. koning willem regeert
al geruimen tijd over nederland. amsterdam, rotterdam en

utrecht zijn groote steden op welk schip vaart uw oom gerrit? op de gouden leeuw.

mijn bokje.

mijn bokje is zoo'n aardig dier,
 't geeft mij zoo'n pret, zoo'n groot plezier
 van d' avond tot den morgen;
 'k speel met hem laat, 'k speel met hem vroeg,
 en 'k speel hem haast nog nooit genoeg; —
 'k zal hem ook goed verzorgen.

(Schelppjes.)

Afbreken van woorden.

De t, p en s, die bij verkleinwoorden worden ingelascht, behooren bij de volgende lettergreep. Van drie of vier tusschenletters neemt men er zooveel bij de volgende lettergreep, als zich gemakkelijk laten uitspreken.

69.

Verdeel in lettergrepen!

Gij moet niet altijd lachen, als die kwade jongens den armen man plagen. De kindermeid heeft mijn broertje in zijn wiegje gelegd. Op eenen boerenwagen zit men niet gemakkelijk. Die korenaar is goed gevuld. De molenaar wandelde voorbij den kalkoven. De burgemeester is een voor-naam ambtenaar. Dat jongske is koortsig. In mijn tuintje staan een aardig priëeltje en een jong appelboompje. Erwtensoepe met een paar flinke worsten smaakt goed in den winter. Lichaamsoefeningen zijn gezond. Uw broertje is een rechte potsenmaker. Dat zijn nette fruitschaaltjes.

Verbindings n.

Men schrijft ze, als 't eerste lid der samenstelling een meervoud voorstelt; men laat ze weg in het tegengestelde geval.

70.

In de pijp(e)nmand liggen nog twee pijp(e)ndommen. Dat zaadkorreltje is niet grooter dan een spelde(n)kop. De brille(n)slijper heeft vandaag verscheidene brille(n)glazen geslepen. Waar woont de koeke(n)bakker? Houdt gij wel van besse(n)sap? In het eike(n)bosch staan drie hoge eike(n)boomen. Haal de hoede(n)doos van den hoede(n)-maker. In mijne boeke(n)kast ligt een kurke(n)trekker. De mande(n)maker heeft ons een kurke(n)mandje gemaakt.

DICTEE.

71.

Mijn broeder wordt advocaat en mijn neef is officier. In het logement heb ik mijn horloge vergeten. Mijne baggage staat nog in het station. Verscheidene passagiers vertrokken met de diligence. Gij hebt geene seconde meer te verliezen; het is hoog tijd. Maak maar gauw, dat ge in den waggon komt. Eau de Cologne is zeer welriekend. De machine wordt met stoom gedreven. Weet gij wel, wat een museum is? En wat is een president? Een dragonder is een cavalierist en een grenadier een infanterist. Schrijft gij wel netjes in uw cahier? Wat zijn cursieve letters?

aard, erd.

De leerlingen vullen zelf het ontbrekende in.

72.

Een man, die grijs is van ouderdom, heet een--.
 Als een jongen valsch is, noemt men hem eenen —. Jan is een slimme jongen; het is een eerste —. Een lomp mensch heet een —. Een luie jongen is een —. Ik heb nooit zulk eenen woesten jongen gezien als uw broeder: hij is een echte —. Die timmerman gebruikt altijd te veel sterken drank: hij is een —. Een man, die uit Spanje komt, heet een —. Pas op, die hond bijt altijd: 't is een eerste —. De hond van mijnen vader bijt nooit, maar hij blaft den ganschen dag; dat is dus geen —, maar een —.

er, aar, ier.

73.

Een jongen, die altijd praat, is een —. Voor de deur van sommige winkels staat eene houten pop, die gaapt. Men noemt ze eenen —. Kees slaapt altijd; 't is een eerste —. Mijn broeder rookt den ganschen dag: hij is een geweldig —. Wie altijd pocht, heet een —. Die man komt uit Holland en is dus een —, maar mijn oom komt uit Groningen en is dus een —. 't Mannetje van de duif heet —; het mannetje van de kat noemt men —.

De man, die onzen tuin in orde brengt, is onze —, en omdat een tuin ook wel hof heet, noemt men hem ook wel —. Die man bedelt om eenen cent: hij is een —. Mijn vader kan wel vijf uren aaneen wandelen: hij is een goed —. Heeft uw broeder dat geteekend? Dan is hij een uitmuntend —. Eene vrouw, wier man gestorven is, heet eene weduwe; een man, wiens vrouw niet meer leeft, een —. Daar zit veel kunst in dat schilderij. Die het gemaakt heeft, is een —.

er, el, sel.

74.

Een werktuig, om den vloer mee te vegen, heet een —. Als het dient, om te stoffen, is het een —. Men snuit de kaars met eenen —. Vroeger zag men op de deur wel eens een voorwerp om mee te kloppen. Dat was dus een —. Men trekt kurken van de flesschen met eenen —. Om de deur te sluiten, gebruikt men eenen —. Aan dat takje zit een ding, dat steken kan: dat is een —. Het lichaamsdeel, waarmee de vogel vliegt, noemt men —. Om het linnengoed te stijven, gebruikt men —. Iets, dat geraden moet worden, is een —. Het touw, waarmede men de paarden moet leiden, is het —. Wat gekookt is, noemt men een — en wat gebakken is, een —.

te.

75.

Eene verzameling van bergen noemt men een —, eene verzameling van boomen het —. Als een toren hoog is, heeft hij eene groote —. Een water, dat diep is, heeft eene groote —. Eene sloot, die breed is, heeft eene groote —. Eene opening, die wijd is, heeft eene groote —. Als een boom dik is, heeft hij eene groote —. Als een dier groot is, verbaast men zich over zijne —. Als het weder koud is, zegt men: wij hebben tegenwoordig veel —. Als iemand arm is, moet men medelijden hebben met zijne —.

achtig.

76.

Een ding, waarvan de kleur veel op wit gelijk, is —. Een appel, die bijna rood is, is —. Als uwe jurk zoo wat eene blauwe kleur heeft, is ze —. Iemand, die al een beetje oud begint te worden, is —. Een paard, dat gemakkelijk schrikt, noemt men —. Een verhaal, dat leugens bevat, is —. Als men een weinig koorts gevoelt, is men —. Eene zaak, waaraan men twijfelen moet, is —. Een jongen, die veel van babbelen houdt, is —.

baar.

77.

Wat gegeten kan worden, is — en wat men drinken kan, —. Als schrift niet kan gelezen worden, is het niet —. Als eene rivier door schepen bevaren kan worden, is ze —. Een voorwerp, dat vervoerd kan worden, is —. Als eene stof geschikt is om te branden, noemt men ze —. Wat gebruikt kan worden, is —. Een ding, dat de geschiktheid bezit, om gedragen te worden, is —. Een grond, die 't vermogen heeft, om veel vruchten voort te brengen, heet —.

loos.

78.

Kinderen zonder ouders zijn — en ouders zonder kinderen —. Wie zijnen moed verloren heeft, is —. Een man, die zijne eer kwijt is, noemt men —. Wat men zonder nadenken verricht, doet men —. Een jongen, wiens vader gestorven is, is —. Moeite, die niet noodig is, is —. Iemand, die voor niets zorgt, noemt men —. Iemand, die zich niet verroert, staat —. Een mensch zonder gevoel heet —. Iemand, die van schrik niet spreken kan, is—. Eene lettergreep, waarop geen klemtoon valt, is —.

DICTEE.

looze, genooten (oo).

79.

Roekelooze menschen loopen dikwijls gevaar. Uw broeder is een achtelooze jongen. Onze reisgenooten waren zeer vermoeid. Wat is eene ordelooze huishouding? Weet gij wel, wie uwe huisgenooten en wie uwe dischgenooten zijn? Moederlooze kinderen zijn dikwijls zeer te beklagen. Wat zijn broodelooze menschen? Op mijnen jaardag vroeg ik al mijne speelgenooten bij mij. Goddelooze menschen kunnen niet bemind worden.

on, loos.

80.

Het tegengestelde van diep is—. Iemand, die geene schuld heeft, is — of ook wel —. Een niet gelukkig man noemt men —. Als eene som geld niet voldoende is, om iets te betalen, is ze —. Wat geen nut heeft, zou men kunnen noemen —, maar ook wel —. Noodelooze moeite kan ook wel heeten —. Iets, waarop geen smetje kleeft, kan men noemen —, maar ook wel —. Een grond, die niet effen is, is —.

